

Josef Staněk (2009): Minerály Borů a Cyrilova u Velkého Meziříčí

O vydání velmi poutavé publikace se zasloužila obec Bory, která se nachází nedaleko Velkého Meziříčí. Její autor, profesor Josef Staněk, se celý život zabývá zejména mineralogií pegmatitů a v knize se věnuje slavným mineralogickým lokalitám v okolí této malebné obce. Jedná se

především o dříve těžené ložisko živců Hatě u Dolních Borů, jehož pegmatity patří svou zonální stavbou a především počtem svých minerálů k nejpozoruhodnějším v celé České republice. Z dalších klasických pegmatitů, ze kterého pochází řada vzácných fosfátů včetně nového minerálu cyrilovitu, se v publikaci dočteme o lokalitě Požárová mez u Cyrilova, který je dnes součástí obce Bory. Mineralogicky známý

je i hornoborský kamenolom, ve kterém se drcené kamenivo těží i v současné době. V lomu se vyskytovaly nejen krásné pegmatitové minerály, známá je i zdejší mineralizace tzv. alpských žil. V poslední době zde též bylo popsáno několik velmi vzácných minerálů (ominit, grandidierit, werdingit a boralsilit), které však bohužel dosahují jen velmi malých rozměrů.

Z dalších nalezišť popisuje autor zaskvěcené lithný pegmatit, objevený koncem sedmdesátých let minulého století před Hatěmi, desilikovaný pegmatit u Dolních Borů, dutinový pegmatit u Cyrilova a hadcové těleso v Borském lese.

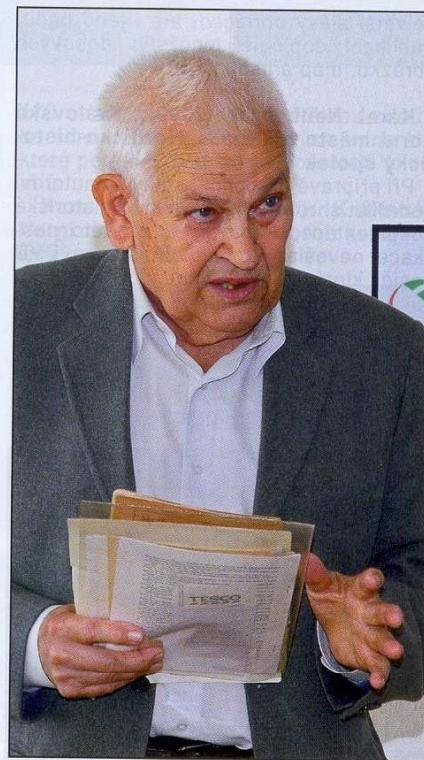
Knihou obsahuje řadu plánek, černobílých i barevných fotografií a seznam odborné literatury. Publikaci doporučuji všem sběratelům minerálů i milovníkům tohoto kraje.

Petr Pauliš, Kutná Hora

Josef Staněk: Minerály Borů a Cyrilova u Velkého Meziříčí

Je bezpochyby potěšitelné, když v dnešní době vznikají vlastivědné publikace věnované jednotlivým obcím a mikroregionům, je správné, když jsou tyto publikace podporovány grantovou politikou krajů a je ideální, když se na tvorbě takových publikací spojí místní občané s erudovanými odborníky.

Obec Bory, ležící 8 km severně od Velkého Meziříčí, vznikla v roce 1972 sloučením Dolních Borů a Horních Borů, k nimž náleží i osada Cyrilov. Všechna tři místa jsou světoznámá díky nálezům zajímavých minerálů v pegmatitech a granulitech. Nelze se proto příliš divit, že dne 11. října 2009 byla na tamním Obecním úřadě představena publikace „Minerály Borů a Cyrilova u Velkého Meziříčí“, jejímž autorem je náš přední mineralog RNDr. J. Staněk, CSc, emeritní profesor Masarykovy univerzity v Brně. Tato knížka vznikla z podnětu ZO

Pan profesor při autogramiádě 11. října 2009.
Foto: S. Houzar

Českého svazu ochránců přírody Bory a byla vydána obcí Bory za finanční podpory Kraje Vysočina.

Publikace poskytuje velké množství informací o Borech a nejbližším okolí a je doprovázena řadou fotografií, zejména minerálů, ale i lokalit, u nichž v některých případech jde již o zachycení historických pohledů. Nechybí ani portrét dr. Dvorského, který na tamní minerály poprvé upozornil v roce 1882, ani fotografie prof. J. Sekaniny, jenž pegmatitům u Borů věnoval několik mineralogických prací. Kniha je zaměřena převážně na nejbohatší lokalitu oblasti, tedy Dolní Bory – Hatě. Tam byly těženy pegmatity jako živcová surovina již od osmdesátých let 19. století až do roku 1972. Za dobu těžby se tu našlo na 90 minerálů. Mezi nimi byl i jeden nový

v mineralogickém systému a to sekaničit. Mnohé z nich jsou ozdobou mnoha muzejních i soukromých sbírek u nás a v zahraničí. Další pozornost autor věnoval i blízkému pegmatitu s minerály lithia, který se nachází před Hatěmi „V Ouvarech“, kolem kterého bez povšimnutí prošla řada sběratelů i badatelů až do roku 1979 a také menšímu desilikovanému pegmatitu na okraji Borů při silnici do Kněževsi, známému již koncem 19. století. Popsány jsou i minerály pegmatitu na „Požárově mezi“ u Cyrilova, odkud J. Staněk (s M. Novotným) popsali v r. 1953 nový fosforečnan cyrilovit a nedaleký dutinový pegmatit s nádhernými krystaly záhnědy a turmalínu. Vedle výše uvedených 5 pegmatitových lokalit je popsána bohatá společnost minerálů z kamenolomu v Horních Borech, kde vedle pegmatitů pozornost sběratelů a badatelů stále poutají granuly a ultrabazika. Zmíněny jsou také minerály hadcového tělesa v Borském lese. V Borech a Cyrilově bylo nalezeno přes 140 minerálních druhů, jejichž seznam, včetně chemických vzorců, nalezne čtenář v závěru práce. Tam je také uvedena důležitější literatura. V úplném závěru je krátká informace o historii a současnosti Borů (autor Pavel Kříž).

Recenzovaná publikace dokazuje, že i při dodržení vysoké odbornosti lze vytvořit poutavé a pěkné dílko, které poslouží širokému okruhu zájemců a které vřele doporučuji všem, kdo mají rádi minerály a Českomoravskou vrchovinu. Ale i pro ty ostatní může představovat vzor, jak podobnou publikaci vytvořit.

Knihou má 102 strany a lze si ji objednat na webových stránkách obce Bory (www.bory.cz) za cenu cca 200 Kč.

V neděli 29.11. bylo panu Staňkovi na slavnosti uděleno čestné občanství obce Bory za jeho celoživotní práci věnovanou poznání mineralogického bohatství Borů, zásluhy o propagaci obce ve světě (Cyrilovit), fotografickou dokumentací proměn krajiny kolem Cyrilova během mnoha let a za sepsání jeho poslední knihy.

Stanislav Houzar, Brno